

AGROLESNÍCKE SYSTÉMY: STROMY NA ORNEJ PÔDE

Založenie farmy	1995
Špecializácia	Poľnohospodárska produkcia, lesníctvo
Rozloha farmy	927 ha (841 ha poľnohospodárska pôda, 86 ha les)
Počet zamestnancov	23
Rok založenia agrolesníckych plôch	2016 (multifunkčné sady); 2018 (novo zakladané vetrolamy)
Adresa	Hrušky 691 56, južná Morava
Webová stránka	www.forestagro.estranky.cz

Farma pôsobí na južnej Morave v jednej z najteplejších oblastí v ČR, kde je zároveň vysoké percento poľnohospodársky využívanej pôdy (cca 80 %). Farma Forest – Agro **pestuje tradičné plodiny, a to predovšetkým pšenicu, kukuricu, slnečnicu a repku**. Farma obhospodaruje tiež komplex lužných lesov. V 50. rokoch tu boli na rozsiahlych komplexoch poľnohospodárskych plôch zakladané **vetrolamy**. Súčasťou farmy sú tiež **staré marhuľové sady, kde prebieha v súčasnosti rekonštrukcia a sú prevádzkané na agrolesnícke systémy** – v časti sadu už prebieha extenzívna pastva koní (silvopastorálny systém), v ďalšej časti vznikajú **linie starých stromov, medzi ktorými prebieha poľnohospodárska produkcia** (agrolesníctvo na ornej pôde).

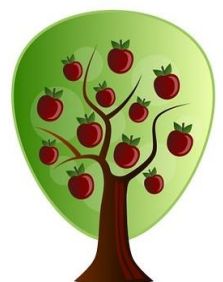

Na farme prebiehala štandardná lesnícka činnosť už od jej vzniku (lesné farmárčenie), teda zamestnanci aj majitelia majú skúsenosti s pestovaním drevín. Súčasťou krajiny, v ktorej farma hospodári sú tiež **už skôr založené vetrolamy**, ktoré ale často patria cudzím vlastníkom. Zdravotný stav, vitalita a hospodársky potenciál drevín v už existujúcich vetrolamoch je z dôvodu chýbajúcej starostlivosti veľmi zlý. Dreviny vo vetrolamoch často expandovali a rozrastali sa do poľných kultúr, na druhú stranu sa vo vetrolamoch šírili expanzívne druhy ako je pajaseň žliazkatý alebo javor jaseňolistý. **Nielen z dôvodu nízkej funkčnosti existujúcich vetrolamov, ale aj pre ich nízku hustotu, sa majiteľ farmy Forest - Agro rozhodol založiť nové vetrolamy na vlastných pozemkoch.** Pri zakladaní vetrolamov spolupracuje vlastník s Mendelovou univerzitou v Brne (MENDELU). K zakladaniu vetrolamov je využívané široké spektrum drevín a kríkov. Zakladanie vetrolamu je finančne podporené projektom technologickej agentúry ČR (Tačr).

Dôvodom zakladania nových vetrolamov je snaha **rozčleniť rozsiahle pozemky, zabrániť veternej erózii, zlepšiť klimatické pomery a zvýšiť biologickú diverzitu krajiny.** V súčasnosti sú riešené hlavne otázky optimalizácie zakladania prvkov drevín v rozsiahlych poľnohospodárskych celkoch, a to ako po technologickej, tak aj ekonomickej stránke. **Ujatosť rastlín je vplyvom dlhodobého sucha nízka,** riešená je otázka ochrany proti zveri a tiež financovanie založenia a starostlivosť o novo založené prvky.

- Hodnotiť prínosy novo založených vetrolamov je zatiaľ predčasné.
- Získané boli **nové skúsenosti so zakladaním drevín v poľnohospodárskej krajine,** týkajúce sa predovšetkým voľby drevín a technológie obnovy.
- Už v tomto krátkom časovom úseku sa však prejavil biologický význam novozaloženej drevinnej vegetácie: **v novom vetrolame sa zdržuje drobná zver ako napríklad, dnes už vzácna, jarabica poľná.**

Multifunkčné vetrolamy možno v danej oblasti považovať za optimálne overené systémy. Poznatky o uplatnení tohto systému boli čerpané jednak z predchádzajúcich skúseností, ale aj z odbornej literatúry. Na založení systému sa podieľali výskumníci z MENDELU, ale aj členovia občianskych združení Rezekvítek a Veronika, dlhodobo sa zaoberajúci starostlivosťou o krajinnú zeleň, ekologickou výchovou a prácou s verejnosťou.

SPÔSOB ZALOŽENIA AGROLESNÍCKYCH PORASTOV

Vetrolam bol založený na pozemku vlastníka, čo sa javí ako zásadné pre tento dlhodobý projekt. Vlastnému založeniu predchádzalo vytýčenie plochy a bola vykonaná **hĺbková príprava pôdy**. Založenie vetrolamu prebiehalo kombináciou rôznych postupov. Jedná sa o multifunkčné vetrolamy so šírkou okolo 15 m. **Cieľom je dosiahnutie vysokej biologickej diverzity (zmes drevín), ale aj bohatej vertikálnej štruktúry (etážovitost').** Použité boli rýchlo rastúce dreviny (topoľ osika a topoľ sivý), cenné listnáče (čerešňa, jarabina brekyňová), dlhoveké dreviny (dub), výplňové dreviny (javor poľný, hrab) a kríky (hloh, vtáčí zob). Využitý bol voľnokorenný, tak aj krytokorenný materiál. Okrem tradičnej výsadby drevín bolo k zatrávneniu plochy využité siatie tráv. Do budúcnosti sa plánuje tiež využitie výsevu drevín, a to predovšetkým kríkov. Dreviny boli vysadené do hustých skupín, ktoré boli oplotené, ale aj formou individuálnej výsadby s väčším rozstupom a individuálnou ochranou proti zveri. Výsadby prebehli na jeseň.

HROZBY/ VÝZVY/ DOPORUČENIA

- Najväčším problémom pri zakladaní drevinných formácií v konkrétnej oblasti sú klimatické podmienky. Ide o oblasť dlhodobo **stresovanú suchom**, kde je nevyhnutné skĺbiť vhodnú drevinovú skladbu, optimalizovať výber sadbového materiálu, technológiu obnovy a následnú starostlivosť o dreviny. Aj napriek vysokej starostlivosti a odbornej erudovanosti musia farmári počítať so stratami pri výsadbe. Výsadby je vhodné rozdeliť na dlhšie obdobie – **nevykonávať jednorázové výsadby**.
- Ďalším problémom je voľba optimálnej ochrany proti zveri; v prípade širšieho uplatnenia výsevu sú vážnym nebezpečenstvom **hlodavce**.
- K založeniu pozemku (výsadbám) je vhodné **prizvať širokú verejnosť** – sociálny rozmer.
- K výzvám patrí testovanie nových druhov drevín, ale i metód (**výsev**).
- Z hľadiska dotácií nebolo nutné vyňať pôdu z PPF ani zo SAPS, stačilo previesť na inú kultúru v rámci LPIS (medza)

Majitelia farmy Forest-Agro sa dlhodobo snažili zlepšiť stav poľnohospodárskej krajiny a ich úsilie vyústilo k založeniu nového, druhovo rozmanitého vetrolamu. Ide o dlhodobý projekt, ktorý je potrebné dopredu dôkladne premyslieť a naplánovať (dreveniny sú dlhodobá záležitosť). Vetrolamy, rovnako ako ostatné prvky trvalej zelene, je vhodné zakladať na vlastnom, nie prenajatom pozemku. Hoci hlavné efekty vetrolamu možno očakávať až po niekoľkých rokoch, multifunkčné vetrolamy plnia celý rad predovšetkým biologických, ale aj estetických a sociálnych funkcií už v čase svojho založenia. Impulzom založenia vetrolamu bola tiež spolupráca s Mendelovou univerzitou v Brne a finančná podpora projektu Tačr.

Proces založenia vetrolamu zahŕňa výber pozemku, navrhnutie jeho parametrov a vytýčenie plochy. Ďalej je potrebné zvážiť a naplánovať spektrum a rozmiestnenie drevín po ploche vetrolamu, zvoliť optimálny reprodukčný (sadbový) materiál a spôsob ochrany proti zveri. **Vlastné výsadby je vhodné organizovať formou akcie pre verejnosť.**

Určítym špecifikom založeného vetrolamu je jeho venovanie, pretože vetrolam bol založený na počesť významného lesníka a krajinného ekológa Doc. Antonína Bučka.

PLÁNY DO BUDÚCNA

V postupnom zakladaní vetrolamov sa bude pokračovať aj v nasledujúcich rokoch. Testované budú ďalšie perspektívne dreveniny i technológie. V budúcnosti možno očakávať väčšiu štátnu pomoc pri zakladaní objektu.

RADA NA ZÁVER

Výsadby drevín v poľnohospodárskej krajine vyžadujú teoretické znalosti k danej problematike a taktiež aj znalosti špecifik miestnych podmienok. V súčasnosti je zásadným problémom sucho a s tým súvisí aj využitie neštandardných spôsobov zakladania drevinnej vegetácie (výsev, skupinové výsadby, zálievky) a tiež využívanie doteraz opomínaných drevín - dub cerový, javor poľný, čerešňa mahalebková.

Základné doporučenie:

"Nebáť sa a experimentovať, skúšať nové druhy aj technológie, počítať s čiastkovými neúspechmi, rozložiť výsadby na dlhšie obdobie, zapojiť do výsadiel miestne obyvateľstvo"

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Rastlinná výroba, lesníctvo, sady, orná pôda, vetrolamy, individuálna a skupinová ochrana stromov, výsev, sucho

Spolufinancované z
programu Európskej únie
Erasmus+

